

13. КЗ «Інституту післядипломної педагогічної освіти». VIII форум керівників-новаторів. URL: https://drive.google.com/file/d/1le10X3Ehaq2fa63WEMd5X8d4rsr3_2un/view).

Куриш Н.К.,

в.о. директора

КЗ «Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»,

кандидат педагогічних наук

e-mail: kurish.natalya@ukr.net

Унгурян І.К.,

завідувач кафедри педагогіки, психології
та теорії управління освітою

КЗ «Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»,

кандидат педагогічних наук

e-mail: ungiren82@gmail.com

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ РАНКОВИХ ЗУСТРІЧЕЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ 5-6 КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Ранкові зустрічі є практично неодмінною складовою освітнього процесу початкових класів. Учні збираються на килимку, щоб обговорити календар, погоду, новини та своє самопочуття на початку дня. Ця система спрямована на формування спільноти та довіри між учасниками освітнього процесу, а також підготовки до навчального дня.

Сьогодні перед педагогами базової ланки освіти постає питання: «Чи продовжувати використовувати ранкові зустрічі у 5-6 класах?». Адже учні та учениці цих класів так само потребують середовища, яке базується на спільноті та довірі, як і школярі початкових класів.

Використання ранкових зустрічей з учнями 5-х класів має багато переваг і ми рекомендуємо використовувати їх з кількох причин.

По-перше, це створює можливість для спільного обміну інформацією та ідеями між учителем і учнями. Ранкові зустрічі дають змогу почати день зі спільного обговорення календаря, погоди, новин та почуттів учнів, що допомагає встановити позитивний настрій і створює сприятливу атмосферу для навчання.

По-друге, ранкові зустрічі сприяють формуванню спільноти в класі. Учні мають можливість побачити одне одного як частину цілої групи, розвивати взаємодію, спілкування та сприймати себе як частину колективу. Це сприяє покращенню соціальних навичок, підтримці та взаємодопомозі в класному середовищі.

По-третє, ранкові зустрічі допомагають забезпечити емоційну безпеку учнів. Вони мають можливість почути та бути почутими, висловити свої думки та почуття, а також дізнатися про думки та почуття інших. Це сприяє розвитку емоційного інтелекту, підтримці позитивних стосунків та взаєморозуміння у класному колективі.

Основою навчання у базовій ланці освіти є довірливі стосунки з турботливим і ефективним учителем, а найкраще навчальне середовище – це те, яке є емоційно безпечним для кожного учня. Саме ранкова зустріч значною мірою сприяє досягненню цієї мети.

Коли навчальний день розпочинається зі звичайної ранкової зустрічі, школярі відчують себе максимально залученими в освітній процес, впевненими та готовими до навчання. Проводячи час у спілкуванні однолітками та учителем, їх здатність соціалізуватися у громаді та суспільстві зміцнюється щодня.

Що таке технологія ранкових зустрічей?

Ранкові зустрічі – це технологія управління класом (classroom management), яка використовується для задоволення соціальних та емоційних потреб учнів. Цей аспект навчального дня не завжди має академічний характер, але дослідження свідчать про те, що його впровадження позитивно впливає на академічні досягнення протягом усього навчального дня.

Перевагою ранкових зустрічей є те, що їх застосування створює позитивну класну культуру через неймовірний клімат та комфорт, які сприяють формуванню дружніх стосунків між учнями. Це налаштування учнів на навчальну діяльність, яка дозволить дитині щодня практикуватись у позитивному та шанобливому спілкуванні [2].

Відчуття спорідненості та навички слухання, концентрації уваги, висловлення та кооперативної взаємодії, на яких ґрунтуються ранкові зустрічі, є основою для організації навчальної діяльності, розв'язання конфліктних ситуацій упродовж навчального дня та усього навчального року. Ранкові зустрічі – це модель громади школи, яка має бути безпечною, комфортною, сповненою поваги та викликів для усіх [2].

Слід зазначити, що ми рекомендуємо розробляти ранкові зустрічі на **шести основних положеннях**:

1. Соціокультурний простір є важливою складовою освітнього середовища закладу загальної середньої освіти.

2. Соціальна взаємодія забезпечує пізнавальний розвиток дитини. Те, як діти навчаються так само важливо, як і те, що діти вивчають.

3. Соціальні уміння, такі як взаємодія, відповідальність, емпатія та самоконтроль, сприяють успішному розвитку особистості.

4. Особливості учнів дають можливість розкрити індивідуальні, культурні та пізнавальні якості учнів.

5. Взаємодія з батьками, як з партнерами, що завжди турбуються про дітей та бажають кращого для них.

6. Партнерська взаємодія дітей, батьків та колег в основі проведення ранкових зустрічей.

Кожного ранку вчителі збирають своїх учнів в коло (протягом 15-30 хвилин), щоб розпочати навчальний день та налаштуватися на роботу. Хоча ця технологія по-різному виглядає в різних класах (оскільки педагоги адаптують її, щоб задовольнити унікальні потреби своїх учнів), рекомендуємо використовувати найбільш поширену модель ранкової зустрічі (розроблена Responsive Classroom) включає чотири основні елементи [1]. Хоча елементи багато в чому перетинаються, кожен з них має свої цілі та структуру. Окремо кожен з них має на меті надавати можливість дітям розвитку навичок групового вирішення проблем, передбачення, уточнення тощо. Це щоденна практика у комфортній розмові поступово «сплітає» павутину, що об'єднує колектив учнів.

Рекомендуємо дотримуватися таких етапів проведення ранкової зустрічі (хоча за потреби чи бажання педагога/педагогині їх наступність може змінюватися):

3. Привітання

Учні вітаються один з одним, називаючи на ім'я, промовляючи комплімент тощо. Не кожен учень чує своє ім'я вдома, це неймовірно важливо для того, щоб школярі почували себе комфортно і пам'ятали, що вони є частиною класної спільноти. Важливо налагодити контакт очима, так як це сприяє налагодженню позитивного зв'язку між співрозмовниками. Це допомагає формуванню соціальних навичок у класі.

Привітання сприяє розвитку соціальних навичок, тому що:

- дозволяє вчителю спостерігати та «тримати руку на пульсі» щодо того, який настрій сьогодні в дітей;

- забезпечує практикування в таких елементах привітання, як встановлення контакту очима та рукостискання;

- вимагає від учнів розширити коло однокласників, з якими вони взаємодіють;

- заохочує налагодження позитивної взаємодії між учнями.

Нижче наводимо кілька прикладів привітання, які педагог чи педагогиня може використовувати на початку навчального дня із школярами 5-6 класів:

Просте привітання

Усі учні стають у коло. Один з учнів ходить по колу, каже: «Доброго ранку, Олено», а потім сідає на місце цього учня. Далі учень/учениця, з якою привіталися, знаходить когось іншого, щоб передати хід. Це триває, поки всі не привітаються.

Міжнародне привітання

Запитайте учнів, як можна привітатися різними мовами. Учні пропонують різні варіанти. Один учень проходить по колу і вітається одним із запропонованих способів. Решта учнів повторюють за ним.

Пропущене число

Виберіть число, яке треба пропустити під час рахунку. Наприклад, чотири. Один із учнів починає рахунок. Коли підходить черга четвертого учня, то ведучий вітається з ним будь-яким способом. Далі він/вона займає місце учня/учениці, з яким/якою привіталися, та продовжує рахувати. Привітання закінчиться, коли всі учні привітаються.

Павутинка

Учень вітається з однокласником, передаючи/обережно перекидаючи клубок ниток та міцно тримаючи один із кінців. Учень, до якого звернувся однокласник, вітає іншого учня та продовжує передавати/обережно перекидати клубок, обов'язково тримаючись за розв'язану нитку однією рукою. Вітання триває до того часу, поки всі не привітаються і в колі не утвориться павутина з ниток.

Коло привітання

Учні утворюють «внутрішнє коло» та «зовнішнє коло». Далі по команді учителя «кола» починають рухатися у протилежних напрямках, зупиняючись навпроти кожного однокласника та промовляючи «Привіт/Вітаю, як ти сьогодні?» (або інше привітання).

2. Обмін інформацією

Учні діляться новою та цікавою для них інформацією, спілкуючись один із одним. Спочатку цією діяльністю керує педагог, який пропонує теми та показує модель. Це етап, на якому учні розповідають про те, що відбувається в їхньому житті. Обмін інформацією дозволяє учням практикувати вміння висловлювати свою думку, а також розвивати та удосконалювати презентаційні навички.

Обмін інформацією сприяє розвитку соціальних навичок, тому що:

- передбачає створення умов для розвитку презентаційних навичок учнів;
- допомагає учням розвинути вміння оцінювати доцільність обміну різними новинами;
- дає можливість учням практикувати моделювання конструктивних, цілеспрямованих питань та конструктивного зворотного зв'язку від мовця;
- розвиває навички як усного надання інформації, так і аудіювання;
- дозволяє учням дізнаватися інформацію один про одного;
- навчає співпрацювати в групі.

Під час обміну інформацією важливо дотримуватися таких **правил**:

1) Обмін інформацією повинен бути коротким. Чим довшим є тривалість етапу обміну інформацією, тим швидше учні втомлюються й втрачають увагу. Важливо одразу встановити час (наприклад, за допомогою пісочного годинника), ввімкнути музику як супровід, чітко визначити тему обговорення, тобто варто зробити усе, щоб дотриматися певної структури та мети.

2) Необхідно залучати усіх учнів класу. Це ключове правило цього етапу. Учитель повинен організувати роботу так, що кожен учень був активно залучений до діяльності. Допомогою стане побудова взаємодії учнів у різних формах: колективна, парна, у малих та середніх групах.

3) Змінюйте форму проведення обміну інформацією. Це підтримає природній інтерес учнів до діяльності та сприятиме їх активному залученню до роботи.

Нижче наводимо кілька прикладів технік, які можна використовувати під час привітання на початку навчального дня, організовуючи ранкові зустрічі із школярами 5-6 класів:

П'ять маленьких слів

На початку тижня (наприклад, у понеділок) учні описують свої вихідні, використавши для цього лише 5 слів. Наприклад, *кінотеатр, сонце, друзі, піца, домашня робота*. Учні можуть спілкуватися й на інші теми, використовуючи різну кількість слів.

Дай 5!

Учитель пропонує трьом волонтерам з класу розповісти про будь-які 5 речей. Наприклад, повідомити про хороші новини, використавши фразу «Я сьогодні щасливий_а, тому що ...», зробити

комплімент однокласнику/однокласниці, пожартувати про щось тощо. Учитель може змінювати теми спілкування за потреби.

Запитання дня/тижня

Учитель пише на дошці або демонструє на слайді за допомогою проєктора запитання для обговорення, яке стосується теми уроку або щодо питань, важливих для класної спільноти (наприклад, «Що думаєте про волонтерство?», «Як ви можете допомогти своїй громаді?», «Чого ти можеш навчити інших?», «Які зміни в природі ви помітили сьогодні?», «Які явища природи ви спостерігали впродовж тижня/дня?» тощо). Кожен учень дає відповідь на запитання. Також можна організувати такий обмін думками в групах або парах.

Опитування дня

Учитель/Учителька запитує учнів про поточні події, ситуації в класі або навіть їх особисті вподобання. Для цього можна використати різні цифрові ресурси (наприклад, Kahoot!, Google-forms, Flippity тощо). Отриманий під час опитування результат можна використати для подальшої роботи.

3. Групове заняття

Усі учні беруть активну участь у виконанні вправи чи цікавого завдання. Цією діяльністю може бути гра або навчальне завдання. Однак радимо не використовувати слово «гра», тому що учні мають певний рівень очікувань до ігрової діяльності. Групове заняття сприяє розвитку соціальних навичок, тому що

- дозволяє розвивати налагодження групової взаємодії для досягнення спільного результату;
- вимагає співпраці та заохочує до активного включення до взаємодії;
- дозволяє учням краще познайомитися один з одним та побачити можливості кожного;
- забезпечує досвід спільних розваг;
- надає можливості зміцнити та розширити соціальні уміння та навички успішності;
- дозволяє інтегрувати та практикувати навчальний зміст у розважальній та ігровій формі.

Етап групового заняття є способом інтегрування змісту навчального матеріалу через його засвоєння як під час ранкової зустрічі, так і в ході того чи іншого навчального предмету. Саме групове заняття створює умови для пригадування необхідної фактичної інформації чи ознайомлення з новими навчальним змістом, що допомагає розвивати міцніші когнітивні навички.

Для налагодження ефективної співпраці між учасниками освітнього процесу доцільно дотримуватися наступних **правил**:

1. Матеріал повинен бути доступним для учнів, так як мета заняття – активізувати когнітивні процеси, опираючись на їх попередній досвід. Завдання необхідно виконати швидко, не затрачаючи багато часу.

2. Кожен учень класу має бути залученим до роботи. Саме тому ранкові зустрічі та групове заняття, зокрема, проводяться у відкритому просторі класної кімнати шляхом використання цікавих завдань.

3. Вибір активності для цього етапу залежить від вікових та індивідуальних особливостей учнів, рівня розвитку їх когнітивної сфери та тематики програмового матеріалу.

М&М бесіда

Учні сидять в колі, учитель відкриває пакет із цукерками *М&М* або іншими невеличкими кольоровими цукерками і передає їх по колу. Кожен учень виймає одну цукерку і відповідно до кольору повідомляє необхідну інформацію. Наприклад:

Зелена цукерка – розкажи однокласникам про свої вихідні.

Жовта цукерка – розкажіть своїм однокласникам про своє хобі або те, чим ви любите займатися.

Червона цукерка – розкажи однокласникам про свою родину.

Синя цукерка – розкажи однокласникам про свого друга.

Коричнева цукерка – розкажіть однокласникам про свого домашнього улюбленця або про те, яку тварину ви б хотіли мати.

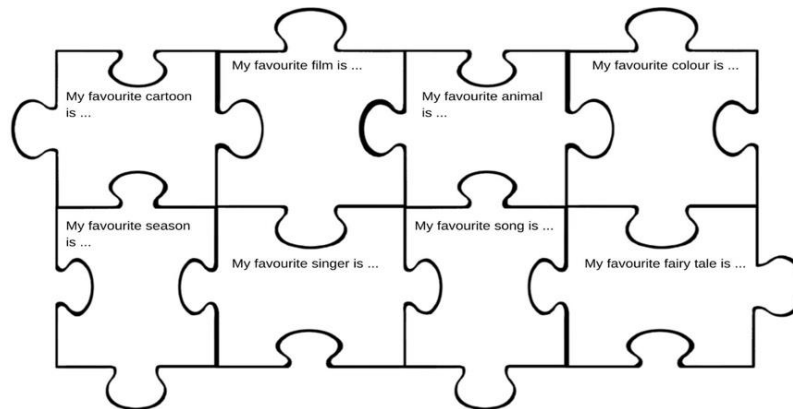
Помаранчева цукерка – розкажіть однокласникам про свій улюблений вид спорту чи заняття.

Обов'язково необхідно врахувати кількість цукерок на всіх учнів. Теми для спілкування можна змінювати відповідно до теми програмового матеріалу.

Пазли

Ця активність є універсальною і може використовуватися для будь-якої тематики програмового матеріалу. Для її організації необхідна попередня підготовка. Спочатку учитель роздає учням аркуші із зображенням пазлів для їх заповнення. Щоб зробити міцніші пазли, можна наклеїти аркуші на цупкий картон. Далі учні розрізають пазли на частини і складають їх у конверт. Учні розміщують ці конверти у кишеньках на стенді (або в іншому доступному для учнів місці). Протягом тижня у вільний час учні обирають конверти, складають пазли і намагаються відгадати, хто їх створив. У кінці тижня діти висловлюють свої припущення і дізнаються, чи вони правильно відгадали.

Наприклад, для кращого оволодіння учнями англійською мовою учитель або учителька, який/яка викладає цей предмет, може використати такий шаблон:

Як і я/мені!

Учні стоять у колі. Учитель вигукує речення «Мені подобається допомагати іншим!». Учні, які погоджуються з цим твердженням, роблять крок вперед до центру кола і кажуть «Як і мені!». Також школярі можуть вигукнути інше твердження, яке починається «Я люблю/Мені подобається ...».

4. Щоденні новини/оголошення

На початку навчального дня/тижня важливо ознайомити школярів із планом. Доцільно, щоб цей етап проводив класний керівник.

Щоденні новини та оголошення сприяють розвитку соціальних навичок, тому що

- письмове повідомлення забезпечує учнів необхідною інформацією про події поточного дня;
- зацікавлюють дітей очікуваними подіями та активностями;
- структурують навчальний день/тиждень, пропонуючи відповідні рутини;
- сприяють почуттю безпеки та комфорту учнів, готуючи їх до подій навчального дня/тижня;
- полегшують перехід від ранкової зустрічі до основної частини навчального дня.

Щодо того, хто має проводити ранкові зустрічі з учнями 5-6 класів, то рекомендуємо, щоб їх планував та проводив класний керівник. Але розуміємо, що класні керівники не мають можливості щодня проводити перші уроки у своєму класі, тому можна передбачити проведення ранкових зустрічей класним керівником до початку уроків протягом 7-10 хв. За рахунок додаткових годин для вивчення предметів освітніх галузей, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять, що передбачені у

Типовій освітній програмі для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти [3].

Оскільки практика виховних годин ще досі залишається актуальною у закладах загальної середньої освіти, то рекомендуємо змінити їх форму проведення та використовувати структуру ранкових зустрічей (за винятком етапу привітання, яке рекомендуємо проводити окремо на початку навчального дня) при проведенні навчальних занять упродовж дня, з метою групування учнів, актуалізації знань учнів та виокремлення практичної спрямованості навчального матеріалу.

Інший спосіб – ранкові зустрічі може проводити вчитель-предметник, який проводить перший урок за розкладом. В такому випадку педагог/педагогиня проводить урок, запланувавши його окремі елементи у формі ранкової зустрічі (наприклад, словниковий диктант на уроках української мови можна провести в ігровій формі або математичний диктант на уроках математики – у вигляді гри «Бінго!», вікторину на уроках предметів природничої галузі – «Сезонні явища і процеси у природі» та ін.). Окрім того вчителю-предметнику, плануючи такі зустрічі, потрібно підтримувати комунікації з класним керівником, щоб володіти станом соціальної та партнерської взаємодії, яка відбувається у класі і поєднувати навчальний матеріал із подіями з життя класу.

В цілому рекомендуємо використовувати технологію ранкових зустрічей з учнями 5-6-х класів, так як вони є цінним інструментом, який сприяє покращенню загального мікроклімату в класі, розвитку соціальних навичок та емоційної безпеки учнів.

Список використаних джерел та літератури

1. What Is Morning Meeting? Responsive Classroom. 2016. URL: <https://www.responsiveclassroom.org/what-is-morning-meeting/>.

2. Англійська мова в Новій українській школі: особливості організації освітньої діяльності учнів початкових класів / І.К. Унгурян, І.В. Вербовська, Г.В. Гордіца та ін. Харків : Творче об'єднання «Соняшник», 2021. 152 с.

3. Про затвердження Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти. Міністерство освіти і науки України. 2021. URL: <https://tinyurl.com/26ejsyx6>.